

שטר בסימן שאלה

כבר בסוף העשור הקודם, לאחר השלמת החלפת סדרת השטרות הראשונה של השקל החדש בשטרות חדשים של סדרה ב', הודיע בנק ישראל כי הוחל בתכנון שטר נוסף בסדרה זו. השטר החדש יהיה בערך של 500 ₪ וישא את דיוקנו של יצחק רבין ז"ל.

פנחס בר-זבאב

בשנת 2001 שיחרר בנק ישראל הודעה לעיתונות בה נמסר כי השטר החדש על סך 500 ₪ ייכנס כנראה למחזור בשנת 2002. דובר הבנק אף הרחיק לכת והכריז על רשימת מועמדים נוספת, שדיוקנותיהם עשויים להופיע על שטרות נוספים שיופקו בעתיד, ואשר גלופותיהם ממתניות במרתפי הבנק והם: מחיה הלשון העברית אליעזר בן-יהודה והוגה הדעות מקס נורדאו. כל זאת בהתאם לצורך וכפוף לרמת האינפלציה העתידית. על השאלה לגבי שטר עם דיוקנו של מנחם בגין, הייתה התשובה כי משפחתו של המנוח מתנגדת לכך. אולם "הסקופ" העיתונאי האמיתי היה התמונה שהתלוותה לידיעה, תמונה ברורה למדי של השטר החדש בערך 500 ₪.

צבעו העיקרי של השטר הינו כחול, צד הפנים נושא את דיוקנו של יצחק רבין ומעל דיוקנו מופיעה התמונה המפורסמת של מעמד חתימת חוזה השלום בין ישראל וירדן משנת 1994. ניתן להבחין בבירור בפניהם של רה"מ רבין בצד שמאל והמלך חוסיין בצד ימין. משום מה נעלמה דמותו של הנשיא האמריקני ביל קלינטון, שושבין הטקס, בתוך דיוקנו של רבין. פגם אסטתי? בשטר עדיין חסרים התאריך והחתימות של נגיד הבנק ויו"ר המועצה המייעצת. בגב השטר, שכלל הידוע טרם פורסם, מופיע קטע של נאום שנשא ראש הממשלה המנוח זמן קצר לפני הירצחו. השטר מעוצב על ידי נעמי ומאיר אשל ומידותיו 71 על 138 ס"מ, זהה לשאר השטרות מסדרה ב' של השקל החדש.

כיצד הגיעה תמונה של השטר של 500 ₪ ש"ח לעיתונות? תחילה חשבנו כולנו לתומונו כי תמונת השטר הייתה חלק אינטגרלי של ההודעה לעיתונות כפי שנמסרה על ידי דובר בנק ישראל, אולם הבנק המרכזי של מדינת ישראל אינו ידוע כגוף שמנדב מידע לציבור על פעילותו. ההיפך הוא הנכון! כל הפעילות המוניטארית של בנק ישראל לוטה בערפל ומכוסה במעטה סודיות. אז כיצד התעשתו אנשי מחלקת המטבע לפתע פתאום ושיחררו תמונה של שטר טרם הנפקתו? מאוחר יותר התברר כי תמונת השטר הודלפה החוצה מסיבה פנימית כלשהי בבנק.

השנים נקפו ודבר לא קרה. מידי פעם שיחרר בנק ישראל הודעה לעיתונות כי ההחלטה על הנפקת השטר החדש בערך 500 ₪ בעינה עומדת, אך הכנסתו למחזור נדחית עקב חוסר צורך בערך גבוה יותר מ-200 ₪. במילים אחרות, לעת עתה הוחלט שלא להנפיק את השטר של 500 ₪ עם דיוקנו של יצחק רבין, ולהסתפק בסדרה הקיימת, בה השטר בערך של 200 ₪ עם דיוקנו של זלמן שז"ר הוא הערך הגבוה ביותר. אך הנפקת השטר החדש לא ירדה מן הפרק, ועד עצם היום הזה מכריז בנק ישראל באתר האינטרנט שלו, כי "לסדרה יתווסף בעתיד ערך של 500 ₪, אשר יישא את דיוקנו של ראש הממשלה המנוח יצחק רבין".

חוסר בהירותם וחוסר עקביותם של אנשי מחלקת המטבע של בנק ישראל הולידו חרושת שמועות בעניין התקדמות ההכנה, בקהילייה הנומיסמטית בכלל ובקהיליית אספני שטרות ישראל בפרט. האם השטרות כבר הודפסו ומאוחסנים במרתפי

עמוד ראשי
ARTWORK CATALOG
אמנות
מטבעות העת החדשה ומדליות
שטרות ואמצעי תשלום
בולים
עתיקות ומטבעות עתיקים
טלכרטים וכרטיסי חיוג
רכבי אספנות
עטים ומכשירי כתיבה
יינות וכהילים
נושאים שונים
מכירות פומביות קרובות

חפשו

חיפוש מתקדם

רשימת עמותות ומועדונים

עמותת הנומיסמטיקה בישראל

אגודת אספני טלכרט בישראל

מועדון העט הישראלי

עמותת א.ב.ק.ה - נשק קר

תעודות סל - דולר
אקסלנס נשואה מנהלת תעודות סל על מדדים, סחורות ומטבעות בארץ ובחול
www.xnes.co.il

- מאמרים נוספים
- השטר הכחול והנסיך הקטן
 - הכסף האבוד של מועצת המטבע בפלשתינה
 - מטבעות במשבר - משברים פיננסיים בעת החדשה
 - מפעל פרימזון הדפיס כסף

הבנק? ואם אכן כך, איזה תאריך מופיע על השטר וחתמתו של איזה נגיד? את התשובה קיבל כותב שורות אלו בכנס לקוחות של החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות ב- 25 בנובמבר 2004, מפיו של מנהל מחלקת המטבע של בנק ישראל שכיבד את הכנס עם נוכחותו: השטרות טרם הודפסו ובכספת הבנק מונחת גלופה בלבד. כמו-כן הוסיף מנהל מחלקת המטבע, כי כלל לא בטוח ששטר זה יונפק בסופו של דבר בצורתו הנוכחית. שילוב של היעדר דרישה מספקת לשטר בערך 200 ₪ ואינפלציה נמוכה מאוד במשך תקופה ארוכה, הופך את הכנסתו של שטר בערך 500 ₪ למחזורי לבלתי כדאית מבחינה כלכלית. עם חלוף השנים עשויה כדאיות זו לרדת עוד, כי ביום מן הימים יצטרך בנק ישראל להתחיל בהכנת סדרת שטרות חדשה שתחליף את הסדרה הנוכחית עקב עלייה ברמת הזיפופים של השטרות. הסדרה החדשה אמורה לכלול את אמצעי הבטיחות של המאה ה-21, בדומה לסדרה הנוכחית שהכנתה החלה עוד באמצע שנות ה-90.

נשאלות שתי שאלות. **השאלה הראשונה היא:** האם נחוץ בישראל שטר בערך 500 ₪?

מנתוני בנק ישראל מתקבל מענה ברור לשאלה זו. בדו"ח מחלקת המטבע לשנת 2004 שפורסם בקיץ 2005, מופיעה טבלה עם התפלגות כמות השטרות במחזור, החל מ-2001 ועד 2004. בתקופה שבין 2001 ו-2004 חלה אומנם עלייה של כ-37% בכמות השטרות בערך 200 ₪ במחזור, אך חלקם של שטרות אלה מסך כל השטרות במחזור נשאר קטן יחסית. בשנת 2001 היו במחזור סה"כ 174 מיליון שטרות לפי התפלגות העריכים הבאה: 20 ₪ – 21 מיליון; 50 ₪ – 43 מיליון; 100 ₪ – 86 מיליון; 200 ₪ – 24 מיליון. בשנת 2004 היו במחזור סה"כ 204 מיליון שטרות לפי ההתפלגות העריכים הבאה: 20 ₪ – 22 מיליון; 50 ₪ – 44 מיליון; 100 ₪ – 105 מיליון; 200 ₪ – 33 מיליון. הנתון המעניין הינו השימוש הגובר בשטרות בערך 100 ₪, המוסבר על ידי שימושם התכופ במכשירי הבנק האוטומטיים. מנתוני בנק ישראל עולה גם כי חלה עלייה מסוימת בשימוש בשטרות בערך 200 ₪, מכ-14% מכלל השטרות במחזור ב-2001, לנתח של 16% ב-2004. עלייה של פחות מ-18% מאז 2001.

השורה התחתונה: אין בישראל עדיין כדאיות מוניטארית להכנסתו של שטר בערך 500 ₪ למחזור. אם רמת האינפלציה בישראל תישאר נמוכה (או תהיה שלילית), תחלופנה עוד שנים רבות עד ששטר של 500 ₪ יהיה נחוץ במחזור. תמונה זו עשויה להשתנות מוקדם מן הצפוי אם וכאשר הבנקים המסחריים יחליטו להוסיף למכשירי הבנק האוטומטיים גם את השטר של 200 ₪, דבר שאולי יעודד את השימוש בו. ברם, ישראל היא בין המובילות במדינות העולם בשימוש בכרטיסי אשראי. אחוז גבוה מאוד של ההוצאה החודשית של בתי האב בישראל מבוצע בכרטיסי אשראי. אם אכן רוב העסקאות מעל 100 ₪ מתבצעות בכרטיסי אשראי, בא הדבר על חשבון נחיצותו של שטר בערך 200 ₪.

השאלה השנייה היא: האם מומלץ שבנק ישראל יחל להכניס למחזור גם שטרות בעלי עריכים גבוהים של 500 ₪ ואפילו של 1000 ₪, מבלי "לעשות חשבון" של כדאיות מוניטארית או כלכלית?

בעולם קיימות שתי גרסאות ברורות ומנוגדות: הגרסה הראשונה, הנהוגה בין השאר בארה"ב ובריטניה, גורסת כי אם אין צורך מוניטארי בשטרות בעלי עריכים גבוהים, פשוט אין מנפיקים אותם כלל. ולראיה: השטר הבריטי ה"גדול" ביותר הינו שטר של 50 לירות שטרלינג, ובארה"ב מונפקים לציבור שטרות עד 100 דולר בלבד.

הגרסה המערב-אירופית הינה הפוכה לחלוטין: יש להנפיק לציבור שטרות בעריכים גבוהים, אפילו אם שימושם מוגבל לעסקאות מועטות. טרם המעבר לאירו הנפיק הבנק הפדראלי של גרמניה לציבור שטרות בעריכים גבוהים של 500 ו-1000 מרקים גרמניים. בהולנד הונפקו למחזור לפני המעבר לאירו שטרות של 250 ו-1000 גילדן (לא הונפק שטר של 500 גילדן). ערכו של השטר הגדול ביותר בשוויץ הוא 1000 פרנקים שווייצריים, אשר במונחים ישראליים שווה כמעט 3,700 ₪! ולבסוף, במדינות האירו נמצאים במחזור שטרות בעריכים גבוהים של 200 ו-500 אירו.

גם לשוני הקיצוני בין ארה"ב ובריטניה מחד גיסא, וארצות האירו ושוויץ מאידך גיסא, יש הסברים. אחד מהם קשור בשימוש בכרטיסי אשראי. ארה"ב ובריטניה הן שתי המדינות המובילות בעולם בשימוש בכרטיסי אשראי, שהם אמצעי תשלום כמעט בכל בית עסק המכבד את עצמו ואף אצל מספר לא קטן של סוחרים בשווקי רחוב, דבר המקטין את היקף עסקאות המזומן. לעומת זאת, ברוב מדינות האירו השימוש בכרטיסי אשראי נפוץ הרבה פחות. תופעה זו בולטת מאוד במדינה כמו הולנד, בה במספר רב של בתי עסק ואף סופרמרקטים גדולים אין אפשרות "להגף" כרטיסי אשראי. בשימוש הציבור נמצאים אומנם אמצעי תשלום בנקאיים מפלסטיק, אך השימוש בהם כרוך בעמלת פעולה ולכן הם מנוצלים לעסקאות גדולות בלבד.

ולסיום, האם בכל זאת מומלץ שבנק ישראל ינפיק את השטר של 500 ₪ ואף שטר בערך 1000 ₪? התשובה לשאלתנו זו, לצערנו האספנים, הינה שלילית. בהיעדר עריכים גבוהים נמשך לעת עתה להתבונן בתמונת השטר בערך 500 ₪ עם דיוקנו של יצחק רבין ז"ל, להסתכל אך לא לגעת, עדיין...

פורסם בעלון עמותת הנומיסמטיקה בישראל.

תאריך ושעה	שם	נושא התגובה
26/07/2007 11:25	אז"פי	4. אחוריו
29/04/2007 16:33	עמית שריקר	3. לירות סטרלינג

רוצה לדעת איך נראה שטר של 20 לירות סטרלינג

[הוסף תגובה]

15/12/2006 20:52	עורך האתר	2. לא מדויק
15/12/2006 12:52	khart	1. שטר 500 ש"ח

האם הונפק לפני שטר של 500 ש"ח?
התשובה היא כן והוא קיים אבל הופסק לאחר תקופה קטנה,,,,,השטר הונפק בשנת 1982 עם תמונתו של הברון אדמונד דה רוטשילד, השטר עצמו הוא בצבע אדום מאותה סדרת צבעים של שטרות ה 200 ש"ח
השאלה שלי היא מה עלותו של שטר למכירה....אשמח לתשובה....

[הוסף תגובה]